

บทนำ

สภาพปัญหาและวัตถุประสงค์

ปัจจุบันนี้ปัญหาสิ่งแวดล้อมได้กลายเป็นปัญหาสำคัญของโลก เนื่องจากสิ่งแวดล้อมเริ่มมีความเสื่อมโทรมลงอันเกิดจากประชากรที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นกว่าแต่ก่อนและเทคโนโลยีที่ได้มีการพัฒนาก้าวหน้าไปอย่างมาก ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นนี้มีผลกระทบทั้งในระดับภายในประเทศและระหว่างประเทศ แต่ปัญหาที่น่าเป็นกังวลมากคือปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในเวลาสงครามอันเกิดมาจากวิธีการในการทำสงคราม (methods) หรือวิถีทางที่จะนำไปสู่เป้าหมายของสงคราม (means) ได้ส่งผลเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมอย่างกว้างขวาง (widespread) ในระยะยาว (long-term) และร้ายแรง (severe) ไม่ว่าจะเป็นจากอาวุธที่มีอนุภาพในการทำลายล้างที่สูง หรือเกิดจากความรู้ที่ก้าวหน้าในการดัดแปลงสิ่งแวดล้อมมาใช้ในการต่อสู้ อย่างเช่นกรณีฝนเหลืองในประเทศเวียดนามที่เกิดขึ้นจากการใช้สารเคมีในการต่อสู้ส่งผลเสียหายมาจนกระทั่งปัจจุบัน อันเห็นได้จากการที่พันธุกรรมของมนุษย์ได้มีการเปลี่ยนแปลงทำให้รูปร่างของมนุษย์ที่เกิดขึ้นมามีลักษณะผิดปกติอย่างเห็นได้ชัด ความเสียหายที่เกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อมนี้มีทั้งความเสียหายซึ่งเกิดขึ้นในทันที และความเสียหายที่ต้องใช้ระยะเวลายาวนานกว่าจะเห็นผลความเสียหายที่เกิดขึ้น ซึ่งความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมในเวลาสงครามไม่ว่าจะกรณีใดหากเกิดขึ้นมาแล้วย่อมไม่ใช่ความเสียหายในระดับปกติธรรมดาอย่างแน่นอน ปัจเจกชนใดจะเป็นผู้รับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อมในเวลาสงครามนี้ มีตราสารและองค์กรใดบ้างที่สามารถนำปัจเจกชนที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมในเวลาสงครามมาพิจารณาคดีและลงโทษได้ ซึ่งตราสารและองค์กรที่ใช้ในการพิจารณาคดีและลงโทษปัจเจกชนในเวลาสงครามนี้ต้องเป็นตราสารและองค์กรที่มีอำนาจเข้มแข็งเพียงพอในการนำปัจเจกชนผู้ที่กระทำความผิดมาพิจารณาคดีและลงโทษไม่ว่าปัจเจกชนผู้กระทำความผิดจะเป็นบุคคลระดับใดของประเทศนั้นๆ ก็ตาม เนื่องจากการกระทำของปัจเจกชนในเวลาสงครามเห็นได้ว่าเป็นการกระทำของรัฐหรือในนามของรัฐ การกระทำที่เกิดขึ้นย่อมเป็นการกระทำที่ชอบด้วยกฎหมายภายในของปัจเจกชนนั้น นอกจากนี้การกระทำที่เกิดขึ้นไม่ได้เป็นเรื่องที่อยู่ภายใต้การควบคุมหรืออำนาจอธิปไตยของรัฐที่ได้รับผลแต่อย่างใด ดังนั้นตราสารและองค์กรที่จะพิจารณาคดีและลงโทษในกรณีนี้ได้ย่อมต้องเป็นตราสารในทางระหว่างประเทศที่มีมาตรฐานสูงและได้รับการยอมรับจากนานาประเทศ ตราสารและองค์กรระหว่างประเทศจึงจะสามารถดำเนินการนำตัวปัจเจกชนผู้กระทำความผิดมาพิจารณาคดี

และลงโทษได้อย่างแท้จริง โดยปัจเจกชนผู้นั้นไม่สามารถอ้างได้อีกต่อไปว่าการกระทำของตนเป็น การกระทำของรัฐหรือเป็นการกระทำในนามของรัฐอันทำให้หลุดพ้นความรับผิดชอบได้

เรื่องตราสารและองค์ระหว่างประเทศที่สามารถพิจารณาคดีและลงโทษปัจเจกชนผู้ ที่กระทำอาชญากรรมสงครามที่มีผลต่อสิ่งแวดล้อมนี้ พบว่ามีตราสารในทางระหว่างประเทศคือ ธรรมนูญกรุงโรมว่าด้วยศาลอาญาระหว่างประเทศ (ธรรมนูญกรุงโรม) อันเป็นตราสารที่มีผลใน การจัดตั้งศาลอาญาระหว่างประเทศ เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2546 ตั้งอยู่ ณ กรุงเฮก ประเทศ เนเธอร์แลนด์เป็นศาลถาวร (permanent court) ที่มีอำนาจพิจารณาคดีเหนือปัจเจกชน (individual) กำหนดให้มีเขตอำนาจเหนืออาชญากรรมที่ร้ายแรงของโลก ซึ่งอาชญากรรมสงครามที่มีผลต่อ สิ่งแวดล้อมก็ถือเป็นอาชญากรรมระหว่างประเทศที่ร้ายแรงที่อยู่ภายใต้เขตอำนาจศาลอาญา ระหว่างประเทศที่สามารถพิจารณาคดีและลงโทษปัจเจกชนผู้ที่ได้กระทำความผิดได้ อันแสดงให้เห็นว่าประชาคมระหว่างประเทศได้ตระหนักถึงปัญหาของสิ่งแวดล้อมในเวลาสงครามที่อาจ เกิดขึ้นได้อย่างไม่จำกัดขอบเขตและถือว่าการกระทำดังกล่าวเป็นอาชญากรรมที่ร้ายแรง โดยได้มีการนำหลักการทั่วไปของกฎหมายอาญามาปรับใช้กับปัจเจกชนผู้กระทำความผิด อันถือเป็น นิमितหมายที่ดีในการพัฒนาความรับผิดชอบซึ่งแต่เดิมจำกัดไว้เฉพาะรัฐมาสู่ความรับผิดชอบทางอาญาของ ปัจเจกชนผู้ที่มีความใกล้ชิดกับการกระทำและสมควรที่จะต้องได้รับการลงโทษจากการกระทำของ ตนมากที่สุด โดยไม่สามารถอ้างได้อีกต่อไปว่าการกระทำของตนถือเป็นการกระทำของรัฐ หรือตน ได้กระทำไปในนามของรัฐอันทำให้ตนหลุดพ้นความรับผิดชอบ ทำให้สามารถนำตัวปัจเจกชนผู้ที่ได้ กระทำความผิดมาลงโทษได้อย่างแท้จริง

ขอบเขตการศึกษา

การศึกษานี้จะเป็นการศึกษาภายใต้กรอบของธรรมนูญกรุงโรม โดยฐานความผิด อาชญากรรมสงครามที่มีผลต่อสิ่งแวดล้อมจะทำการศึกษายกได้ธรรมนูญกรุงโรมข้อ 8 อันเป็น เรื่อง “อาชญากรรมสงคราม” โดยศึกษาว่ามีข้อบทใดบ้างที่สามารถเป็นฐานความผิดของ อาชญากรรมสงครามที่มีผลต่อสิ่งแวดล้อมและศึกษาถึงลักษณะที่สำคัญของศาลอาญาระหว่าง ประเทศเพื่อสร้างความเข้าใจในการดำเนินการของศาลอาญาระหว่างประเทศในการพิจารณาคดี และลงโทษปัจเจกชนผู้กระทำความผิดอาชญากรรมสงครามที่มีผลต่อสิ่งแวดล้อมและศึกษากฎหมาย ภายในของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องเพื่อประกอบการพิจารณาของประเทศไทยกับการเข้าเป็นภาคี ธรรมนูญกรุงโรมด้วย

บทที่ 1 เป็นการศึกษาถึงพื้นฐานแนวความคิด วิวัฒนาการ ลักษณะ และหลักการทางกฎหมายของอาชญากรรม อาชญากรรมสงคราม อาชญากรรมสิ่งแวดล้อม และความสัมพันธ์ระหว่างอาชญากรรมสงครามกับอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมภายใต้ธรรมนูญกรุงโรมเพื่อสร้างความเข้าใจอย่างเป็นระบบ รวมถึงตราสารที่เป็นพื้นฐานในการร่างข้อบทของอาชญากรรมสงครามที่มีผลต่อสิ่งแวดล้อมตามธรรมนูญกรุงโรม อันเป็นพื้นฐานความรู้ที่สำคัญในการนำข้อบทอาชญากรรมสงครามที่มีผลต่อสิ่งแวดล้อมตามธรรมนูญกรุงโรมมาปรับใช้กับการพิจารณาคดีและลงโทษเพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของข้อบทอย่างแท้จริง

บทที่ 2 เป็นการศึกษาทำความเข้าใจถึงแนวความคิด ความเป็นมาในการจัดตั้งศาลอาญาระหว่างประเทศ หลักการทั่วไปของกฎหมายอาญาที่ได้มีการนำมาใช้ในศาลอาญาระหว่างประเทศ ประเภทอาชญากรรมระหว่างประเทศที่ร้ายแรงที่อยู่ภายใต้ศาลอาญาระหว่างประเทศ และองค์ประกอบความผิดของอาชญากรรมสงครามที่มีผลต่อสิ่งแวดล้อม รวมถึงการเปรียบเทียบให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างศาลอาญาระหว่างประเทศกับศาลอื่น เพื่อให้เห็นภาพการดำเนินงานของศาลอาญาระหว่างประเทศได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้นว่าศาลอาญาระหว่างประเทศมีขึ้นเพื่อความมุ่งประสงค์อย่างใด อันเป็นพื้นฐานความคิดที่สำคัญในการสร้างความเข้าใจถึงกระบวนการพิจารณาคดีและลงโทษปัจเจกชนที่ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิดอาชญากรรมสงครามที่มีผลต่อสิ่งแวดล้อมในศาลอาญาระหว่างประเทศว่าตั้งอยู่บนพื้นฐานใดและปัจเจกชนที่ถูกกล่าวหาจะมีหลักประกันความยุติธรรมอย่างไร อันนำมาซึ่งความยุติธรรมอย่างแท้จริง

บทที่ 3 เป็นการศึกษาถึงแนวทางการดำเนินคดีอาชญากรรมสงครามที่มีผลต่อสิ่งแวดล้อมในศาลอาญาระหว่างประเทศว่ามีขั้นตอนในการดำเนินคดีอย่างไร กฎหมายที่ใช้บังคับในศาลอาญาระหว่างประเทศมีอย่างไร รวมถึงลำดับขั้นในการบังคับใช้กฎหมายและได้ศึกษาถึงกรณีเหตุการณ์ปฏิบัติการทางทหารของกองกำลัง NATO ที่ระเบิดในอดีตยูโกสลาเวียว่ามีข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายอย่างไร รวมถึงกรณีการใช้สิทธิป้องกันตนเอง (self-defence) อันเป็นสิทธิตามแนวความคิดของกฎหมายธรรมชาติ¹ และเป็นสิทธิตามกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศ² ที่มีผลต่อสิ่งแวดล้อมสามารถมีขึ้นภายในขอบเขตอย่างไร และหากมีขึ้นแล้วจะได้รับการ

¹ ประสิทธิ์ เอกบุตร, "40 ปีสหประชาชาติ : สันติภาพกับการใช้กำลัง," วารสารนิติศาสตร์, ฉบับที่ 1, ปีที่ 16, น.150 (มีนาคม 2529)

² อรุณ ภาณุพงศ์, "กฎหมายระหว่างประเทศกับปัญหาการใช้กำลัง," ใน หนังสือรวมบทความทางวิชาการเนื่องในโอกาสครบรอบ 80 ปี ศาสตราจารย์ไพโรจน์ ชัยนาม (คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2535):419.

ยกเว้นความรับผิดชอบและโทษอย่างไร ซึ่งการศึกษาตามที่กล่าวมานี้ทำให้เห็นถึงภาพปัญหาในการดำเนินคดีอาชญากรรมสงครามที่มีผลต่อสิ่งแวดล้อมที่อาจมีขึ้น อันนำมาสู่การศึกษาแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นดังกล่าวข้างต้นด้วย

บทที่ 4 เป็นการศึกษาถึงข้อพิจารณาของประเทศไทยกับธรรมนูญกรุงโรมว่าประเทศไทยโดยพื้นฐานทางกฎหมายแล้วหากจะดำเนินการเข้าเป็นภาคีธรรมนูญกรุงโรมจะมีรูปแบบการออกกฎหมายรองรับพันธกรณีภายใต้ธรรมนูญกรุงโรมอย่างไร และจำเป็นต้องมีการพัฒนากฎหมายภายในอย่างไรบ้าง โดยใช้ศาลอาญาระหว่างประเทศเป็นแบบอย่างเพื่อให้ได้มาตรฐานสากลของการดำเนินคดีอาชญากรรมสงครามที่มีผลต่อสิ่งแวดล้อม ทั้งในกรณีที่เข้าเป็นภาคีธรรมนูญกรุงโรมและไม่เข้าเป็นภาคีธรรมนูญกรุงโรม เพื่อให้สามารถดำเนินคดีกับปัจเจกชนผู้ที่เกี่ยวข้องกับความผิดอาชญากรรมสงครามที่มีผลต่อสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด

และสุดท้ายเป็นบทสรุปและข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษา 4 บทข้างต้น อันเป็นการประเมินคุณค่าของศาลอาญาระหว่างประเทศกับการดำเนินคดีอาชญากรรมสงครามที่มีผลต่อสิ่งแวดล้อมทั้งในทางระหว่างประเทศและภายในประเทศไทย

วิธีการศึกษา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ใช้วิธีการศึกษาวิจัยเอกสาร (documentary research) โดยการศึกษาจากตำราบรรณานุกรม บทความ เว็บไซต์ทั้งในและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับเรื่องอาชญากรรมสงครามที่มีผลต่อสิ่งแวดล้อมที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง ตลอดจนตราสารในทางระหว่างประเทศต่างๆ ที่เกี่ยวข้องโดยนำมาเรียบเรียงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงต่างๆ อย่างเป็นระบบ ทำให้สามารถเห็นภาพและเกิดความเข้าใจถึงลักษณะของอาชญากรรมสงครามที่มีผลต่อสิ่งแวดล้อมตามธรรมนูญกรุงโรมได้อย่างแท้จริงและสามารถวิเคราะห์กรณีอาชญากรรมสงครามที่มีผลต่อสิ่งแวดล้อมได้บนพื้นฐานแนวความคิดที่ได้รับการยอมรับในทางระหว่างประเทศ

ผลที่คาดว่าจะได้รับการศึกษา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้คาดว่าจะได้รับประโยชน์ในเรื่องแนวความคิดอาชญากรรมสงครามที่มีผลต่อสิ่งแวดล้อมภายใต้ธรรมนูญกรุงโรมว่ามีอยู่อย่างไร และในกรณีที่เกิดอาชญากรรมสงครามที่มีผลต่อสิ่งแวดล้อมแนวทางในการดำเนินคดีในศาลอาญาระหว่างประเทศ

มีอยู่อย่างไร อันแสดงถึงมาตรฐานของศาลอาญาระหว่างประเทศเพื่อนำมาเปรียบเทียบกับมาตรฐานภายในของประเทศไทยในการดำเนินคดีกับปัจเจกชนผู้กระทำอาชญากรรมสงครามที่มีผลต่อสิ่งแวดล้อมและนำไปสู่การเตรียมความพร้อมทางด้านกฎหมายภายในของประเทศไทย เพื่อให้ได้มาตรฐานสากลในการดำเนินคดีและเป็นที่ยอมรับของนานาประเทศต่อไป